

PIRLSGA TAYYORGARLIK MASHQ DAFTARI

4-SINF
O`QISH



MALIKA VA MALLA TOVUQ

Malika tovuqxona eshigidagi qulfni burab, eshikni ochdi-da, hovliga rang-barang bulutlar singari otilib chiqayotgan tovuqlarga qarab ohista jilmaydi. Ular qanotlarini qoqqancha Malikaning uydan olib chiqqan ovqat qoldiqlarini cho‘qiy boshlashdi. Odatdagidek, malla tovuq eng yaxshi bo‘laklarni olar va o‘zini xo‘jayinlarcha tutib, shovqin qilgancha qanotlarini qoqqan holda o‘ziga xalaqit berishga uringan har qanday tovuqni cho‘qishga tushardi.




– Nima uchun boshqa tovuqlar malla tovuqqa o‘zini shunday tutishiga qo‘yib berishadi? – deb so‘radi Malika onasidan kunlardan birida.

– Tovular galasida bir-biriga bo‘ysunishining o‘z tartibi bor. Bu tabaqalanish deyiladi, – tushuntirdi onasi. Eng qo‘rqmas va kuchli tovuq har doim bosh bo‘ladi. U boshqa tovuqlarni cho‘qishi mumkin, lekin uni cho‘qishga hech kim jur‘at etolmaydi. Bu galadagi mavqe jihatdan undan keyingi tovuq bosh tovuqdan tashqari barcha tovuqlarni cho‘qishi mumkin. Bu tartib shu tariqa eng quyisigacha davom etishi mumkin, galadagi so‘nggi tovuqqa achinish mumkin. Tovular hukmron boshchilarni yaxshi ko‘rishadi.

Malika boshqacha fikrda edi. Tulki yoki boyqushlarning tovuqlarni olib ketmasligi uchun u har oqshom tovuqxona eshigini qulflar edi. Bu uning odatiy vazifasi hisoblanardi. Malikalarning katta oilasida hammaning o‘ziga belgilangan vazifasi bor edi. Kun botishi bilan malla tovuqdan tashqari hamma tovuqlar xursand holda tovuqxonaga qaytishdi. U o‘zini eshik tomonga kelayotganday ko‘rsatar, oxirgi daqiqalarda kutilmaganda o‘zini boshqa tomonga urar va Malikaning quvlashini atay kutib turardi.





Malla tovuqning boshqa “hazil”i ham bor edi. U hovlining o‘rtasida turib olar, Malika uni tutish uchun yetarlicha yaqinlashganda qanotlarini shunday kuchli silkitardiki, qiz unga tegina olmasdi va tovuq yana qochardi. Oxir-oqibat, malla tovuq Malikani yetarlicha sarson qildim, deb qaror qabul qilgach, tinchgina xatakka kirib ketardi. Malika uning orqasidan tovuqxona eshigini taraqlatib yopganida uning kichik qizil ko‘zlari g‘alaba nashidasidan porlab turardi. Malika malla tovuq yoqtirgan ozuqasini xatakka ichiga qo‘yib, uni aldashga harakat qilib ko‘rar, ammo tovuq bunga aldanmasdi. Malika uni qo‘rqitish uchun idishlarning qopqoqlarini taqillatar, ammo bu faqatgina boshqa tovuqlarni qo‘rqitardi, shunday qo‘rqitardiki, keyin ular ikki kungacha tuxum qo‘yisholmay yurishardi.

Malika otasining oldiga maslahatga keldi. – “Men bu malla tovuqni jazolashim kerak”, – dedi u.

– Men uni kechasi hovlida qoldiraman, tulkilar va boyqushlar bilan o‘zi kurashsinchi. Shundan so‘ng u mening buyrug‘im bilan tovuqxonaga kirishni o‘rganadi.

– Malika, – dedi otasi, uning yuziga qarab:

– Tovuuq boyqush va tulkiga qarshi kurasha olmaydi. Bizga hamma tovuqlarimiz qimmatli. Tovuuqlar qancha ko‘p bo‘lsa, tuxumlar ham shuncha ko‘p bo‘ladi. Otasi jilmaydi. “Undan tashqari, bu sening muammongni hal qilmaydi. Shunchaki malla tovuqning o‘rnini galadagi boshqa tovuq egallaydi”, – shunday deb otasi o‘z ishiga qaytdi. Malika oshxonaga yo‘l oldi.

– Oyi, menga ishim yoqmayapti, menga boshqasini bering.

– Xo‘sh, bu oson. Tushlik tayyorlashing mumkin, – dedi onasi.

Malika xontaxta ustidagi oziq-ovqatlar uyumiga qaradi, katta oilasini ovqatlantirish uchun ularni yuvish, to‘g‘rash va pishirish zarur edi.


– Xohlasang idish-tovoqlarni yuvishing mumkin. Malika kecha kechqurundan beri yuvilmay taxlanib yotgan idish-tovoq va likopchalarga qaradi.

– Yoki chaqaloqqa qarab turishing mumkin.

Malika o‘sha paytda yuziga, sochlariga va kiyimlariga shirin bananni surtayotgan singilchasiga qaradi. Malika orqaga, oshxona eshigi tomonga, chekindi.

– Men sen bilan o‘z ishlarimni almashishishni juda xohlardim, – qichqirdi uning orqasidan onasi.

Kechqurun malla tovuqning orqasidan quvlab yurib, Malika devorning ortida, yaqiniginada uchib yurgan boyqushni ko‘rdi. Katta qanotlarini yoyib, boyqush tezlik bilan o‘zini pastga, o‘t-o‘lanlarga urdi, tirnoqlari bilan sichqonni ushlab oldi va tepaga ko‘tarilib, qorong‘ulikda g‘oyib bo‘ldi. Birdan Malikada fikr tug‘ildi.



U ertasi kuni sim va oq matodan ikkita katta qanot yasadi, uzun tayoqqa mustahkam qotirdi va rejasini akasi Temurga tushuntirdi. Kechqurun, odatdagiday Malika malla tovuqning orqasidan quvlab yurganda, Temur Malika yasagan tayoq bilan hovliga chiqdi. U xuddi hujum qilayotganday malla tovuq tomonga qarab qanotlarini silkitardi. Tovuq yugurishdan to'xtadi, hurpayib oldi, umidsizlik bilan qaqag'lardi hamda hujumni qaytarish uchun g'azab bilan qanotlarini qoqardi, ammo oq qanotlar hamon yaqinlashardi. Malla tovuq qaqag'lashdan to'xtadi, yerga yopishib yotdi va imkoni boricha hamla qilayotganni cho'qishga tayyorlanib, tumshug'ini osmonga ko'tardi. Shu payt Malika oraga tushdi. Malika oq qanotlarga baqirdi. U qo'llari bilan qanotlarni urib uni haydashga tushdi. Akasi qanotlarni tepaga ko'tardi. Keyin qanotlar yana pastga sho'ng'idi, ammo Malika yana hujumni qaytardi. Malla tovuq Malikaning oyog'i tagiga pisib, munchiqdek ko'zlari bilan atrofda nima bo'layotganini kuzatar edi. Oxir-oqibat qo'rqinchli qanotlar yengilib, uchib ketdi. Malika engashib, qo'lini cho'zdi. Malla tovuq u tomonga shoshib yugurdi va tumshug'ini mehr bilan Malikaning qo'liga qo'ydi. Malika tovuqni tovuqxonaga olib ketarkan, patlarining tagidan, uning jajji yurakchasi tez-tez urayotganini sezdi. Malika tovuqning yuragi tinchlanguncha bag'riga bosib turdi, keyin ehtiyotkorlik bilan, uni tovuqxonaga qo'yib yubordi va akasiga qarab tabassum qildi.

Endi sen tovuqlar galasining eng katta yetakchisisan, – kuldi Temur.



TO`XTANG

**O`qituvchining ruxsatisiz navbatdagi
sahifani ochmang.**



MATN YUZASIDAN SAVOLLAR

1. Hikoyaning boshida Malika nima qilayotgan edi?

- A) tovuqni quvlayotgan edi;
- B) tovuqlarga don berayotgan edi;
- C) tuxum qidirayotgan edi;
- D) patlar to'playotgan edi.

2. Muallif qanday qilib senga malla tovuqning fe'l-atvorini ko'rsatib bermoqda?

- A) Malla tovuq qanday ko'rinishda ekanligini tavsiflayapti;
- B) Malla tovuqning yoqtiradigan ovqati haqida hikoya qilyapti;
- C) Malla tovuq qayerda yashashi haqida hikoya qilyapti;
- D) Malla tovuq o'zini qanday tutayotgani haqida hikoya qilyapti.

3. Nega Malikaninig onasi galaning quyisidagi tovuqqa rahmi keldi?



4. Nima uchun tovuq Malikaga turli "hazil" o'yinlar qilardi?



5. Nega Malika tovuqxona eshigini taqillatib yopardi?

- A) Malika g'azablanardi;
- B) Eshik qiyin yopilardi;
- C) Tulki yaqinlashayotgan edi;
- D) Malla tovuq qochib ketmoqchi edi.





6. Malika malla tovuqning tovuqxonaga kirishini xohlardi. U qo‘llagan qaysi ikkita vosita ish bermadi?

1 _____

2 _____

7. Nega otasi Malikaning fikriga qarshi chiqdi?

A) Malla tovuq yaralanishi mumkin edi;

B) Malla tovuq tuxum qo‘ymas edi;

C) Otasi Malla tovuq o‘lib qolishi mumkin, deb o‘yladi;

D) Otasi qizil tovuqni jazolamoqchi edi



8. Otasi malla tovuqning o‘rnini tabaqa bo‘yicha undan keyin turgan tovuq oladi dedi. Bu bilan u nima demoqchi edi?

9. Nima uchun onasi “Men sen bilan vazifalarimizni almashishni xohlardim”, – dedi.

A) Onasini Malikaga rahmi kelayapdi;

B) Malika uy yumushlari bilan ko‘roq shug‘ullansa ham bo‘lard;

C) Onasiga chindan ham tovuqlarga qarash yoqardi;

D) Malika onasining yumushlari qiyinroq ekanini tushunishi kerak edi.

10. Qanday qilib Malikada yangi g‘oya tug‘ildi?

A) Akasi Temur unga reja taklif qildi;

B) Malika boyqush sichqonni tutib olganini ko‘rdi;

C) Otasi Malikaga boyqushlar haqida gapirib berardi;

D) Malika sim va oq matoni ko‘rdi.



11. Nima uchun Malika uzun tayoqqa oq qanotlar, yasab oldi?

- A) Tovuqning patlariga o‘xshashi uchun.
- B) Qaror qabul qilish uchun.
- C) Boyqushga o‘xshatish uchun.
- D) Temurda taassurot qoldirish uchun.

12. Malika “qanotlarni qo‘li bilan urardi va ularni haydardi”. Malika tovuqqa nimani ko‘rsatmoqchi bo‘ldi.

- A) Malika tovuqni qutqarayotganini.
- B) Malika tovuqqa g‘azablanayotganini.
- C) Malika boyqushdan qo‘rqishini.
- D) Malika boyqush bilan o‘ynayotganini.



13. Malikaning harakatlaridan uning fe‘l-atvori qanday ekanini bilib oldingiz?

Malikaning fe‘l-atvoridagi biror xislatni yozing, javobingizni tasdiqlash uchun matndan u nima qilgani haqida ikkita misol keltiring.



14. Nima uchun Malika hikoyaning oxirida tovuqlar tabaqasidagi eng muhim o‘rinni egalladi? O‘z javobingizni tushuntirish uchun hikoyadagi ma‘lumotlardan foydalaning.





15. Nima deb o‘ylaysiz, Malika keyingi safar tovuqlarni tovuqxonaga qamayotganda, malla tovuq nima qilar ekan?



16. Nima uchun “Malika chora topdi” jumlasini bu hikoyaning yana bitta yaxshi nomi bo‘lishi mumkin edi? Bittasi sababini keltiring.



Lak-lak yurguncha laylak



Po‘lat qushim uchdi-ketdi.

Bir zum o‘tmay Oyga yetdi.

